

Toivo – potilasta kantava voima

Historia on yhä uudelleen todistanut toivon tärkeydestä selviämisen voimavarana. Toivo on voinut viedä vaikkapa läpi Auschwitzin tai Siperian vankileirien. Lähimmäisenä ja asiantuntijana vaikeasti sairaan potilaansa vierellä kulkeva lääkäri ei voi syrjäyttää toivon merkitystä. Vuosituhansia ihmiskuntaa ovat kantaneet elämän perusarvot – usko, toivo ja rakkaus.

Tunnettu iskulause ”toivoa ei saa viedä” voi tuntua kärsivän ja kuolevan potilaan tapauksessa sopimattomalta, valheelliselta ja loukkaavalta. Eihän tässä ole mitään toivoa, sairaus on jo niin pitkällä – tämän voi joskus nähdä potilaan silmistä. Tällaisessa tilanteessa lääkärin mielessä herää kysymys siitä, mikä on juuri tämän potilaan osalta se toivo, joka kantaa, vie eteenpäin ja antaa voimia. Silloin on taas palattava perusarvoihin, joista suurin on rakkaus.

Jonkun potilaan elämää kantaa toive viimeisestä vierailusta rakkaalla kesämökillä. Toinen potilas toivoo, että saisi nähdä lapsensa koulutien ensimmäisen päivän tai ylioppilaaksi valmistumisen. Suuri toive on ehkä rakkaan puolison kanssa tehty häämatka tai se voi olla vielä yksi käynti omassa kodissa. Joskus elämää kantava toivo on liittynyt odotukseen tavata rakasta sisarusta, jotta saisi selvittää hänen kanssaan vaikean asian ja pyytää anteeksi.

Lääkärinä en ole voinut antaa takeita siitä, että potilaitteni toiveet täyttyvät ja ettei aika lopu kesken. Valehdella ei voi. Mutta toivon viemiseenkin minulla ei ole lupaa, koska tiedossani ei ole potilaan päivien tarkkaa määrää. Lääketieteellisissä realiteeteissa on pysyttävä, ja ne eivät aina anna yksiselitteisiä vastauksia. Tietämättömyyden myöntämistä ei kannata pelätä. Nöyryyttä elämän edessä ei saa unohtaa.

Toisinaan potilaat ovat kertoneet saaneensa lääkäriltä hyvin itsevarmoja ja tarkkoja vastauksia odotetusta elinajasta: ”Mitäs nyt tämmöisiä vielä haaveilet, näyttöön perustuvan lääketieteen mukaan elät korkeintaan viikkoja.” Joskus nämä potilaat ovat eläneet vielä useita kuukausia tai jopa vuosia. Toisaalta turhien toiveiden antamiseenkaan ei lääkäriellä ole oikeutta. Silloin potilasta on kannateltava muulla tavoin. On kuitenkin jotakin, mitä lääkäri voi potilaalle taata: hänelle voidaan luvata, että hänestä pidetään loppuun asti niin hyvää huolta kuin mahdollista. Jos tämä ei käytännön syistä onnistu lääkäriltä itseltään, on viestikapula annettava kollegalle eteenpäin periaatteella ”saattaen vaihdettava”.

Kolmesta elämän perusarvosta suurimmaksi on nostettu rakkaus. Lääkärin osalta se tarkoittaa rakkautta omaa ammattia ja sen päähenkilöä eli potilasta kohtaan. Kyse on länsimaisessa kulttuurissa tunnetusta filiarakkaudesta (veljellisestä rakkaudesta); muut rakkauden muodot ovat agape (jumalallinen) ja eros (eroottinen). Suomen lääkäriiliton valtuuskunnan (1988) lääkärin eettisissä ohjeissa sanotaan, että ”lääkärin tulee palvella kanssaihmissiään lähimmäisenrakkauden mukaisesti”.

Kuoleva potilas tarvitsee vierelleen rakasta puolisoa, lapsia, vanhempia, ystävää. Lääkärin tehtävä on luoda tärkeään kohtaamiseen sopivat olosuhteet ja huolehtia, että potilas olisi mahdollisimman vähäoireinen ja selväjätkäinen. Tämän tehtävän hoitamisen hedelmät ulottuvat kauas yli kyseisen potilaan hyvän hoidon tavoittelun ja saattohoidon. Vielä seuraavat sukupolvet kantavat mielessään muistoa siitä, miten kärsimyksen täyttämä tai kaunis rakkaan omaisen lähtö oli.

Kuolevan potilaan vierellä kulkeneena olen todistanut yhä uudelleen vuosituhansia kestäviä arvoja. Myös nykyiset potilaat tarvitsevat elämää kantavaa toivoa, jota lääkäri pystyy antamaan myös vaikeissa tilanteissa profesioonsa sisältyvän lähimmäisenrakkauden ja parhaan mahdollisen osaamisen välityksellä. ■

TIINA TASMUTH, osastonylilääkäri
HYKS, syöpätautien klinikka,
palliativisen hoidon yksikkö

Terhokoti
päivystävä lääkäri

Kuva: Istock